

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες (278)

Σχολικό Μουσείο: Ένας πρώτος απολογισμός μετά από δέκα χρόνια λειτουργίας (3)

Πραγματοποιήθηκε την προπερασμένη Πέμπτη 24 Αυγούστου η επετειακή εκδήλωση για τα δεκάχρονα λειτουργίας του Σχολικού Μουσείου του Δήμου Ρεθύμνης και για τα 24χρονα από την ίδρυσή του. Όλα κύλησαν όμορφα, με την κεντρική εισήγηση να «ζωντανεύει» όχι μόνο από το φωτογραφικό υλικό αλλά και από τα παράλληλα δράματα. Έτσι ο **Αντώνης Μαυράκης** με τις μικρές **Χρυσάννα** και **Μαρία-Χριστίνα Θεοδωράκη** σήμαναν την έπαρση και την υποστολή της σημαίας (πράξεις άγνωστες εν πολλοίς στα σημερινά παιδιά), αλλά και τον ακόμα πιο άγνωστο ύμνο της Κρητικής Πολιτείας (1898-1913), στην οποία αναφέρεται ένα από τα προγράμματά μας. Η **Δέσποινα Μαυράκη** με την **Αναστασία Μαντζουράνη** και τον **Νίκο Δερεδάκη** μάς θύμισαν με θεατρικό δράμα τον βίο του παλιότερου σχολείου και ο **Τάσος Κόλλιας** με το ακορντεόν του μας ενθουσίασε με τον Γιώργο Ζαμπέτα, που είχε διατελέσει το πάλοι ποτέ «ο πιο καλός ο μαθητής», με διαγωγή κοσμοτίπη.

Ο **Μποτόνης Μποτονάκης** με το κοντοβράκι, το σαρκί και τη βίτσα του «ανέστησε» πειτικότητα τον παλιότερο Κρήτα δάσκαλο, όπως και ο **Γιώργος Κανακάκης** στον έλεγχο καθαριότητας που έκανε στον **Ζαχαρία Λαγουδάκη**, στα μαλλιά του για ψείρες, στο λαιμό και στα γόνατα για κάσα και στα αυτά για κερύ. Ο ίδιος μαζί με τον **Μανόλη Κοτζαμπασάκη** άρμεξαν την κατσίκα τους, όπως το κάνουμε στο πρόγραμμα «Μάθημα Ζωολογίας, Το αρνί και το κατσίκι», ενώ ο **Γιώργος Σπυριδάκης** μας ξανάφερε πέρδικες για να ξανακακάρουν στο Ζωοκλήπιό μας. Τέλος ο **Γιώργος Κτιστάκης** απελευθέρωσε ένα ακόμα αποθεραπευμένο αρπακτικό, όπως το κάνει στο αντίστοιχο πρόγραμμα του Μουσείου, που αυτή τη φορά λόγω βραδινής ώρας δεν ήταν ένας γυπάς ή ένα γεράκι αλλά μια Τυτώ (στην κρητική διάλεκτο *Ζάρα*). Παράλληλα μας πρόσφερε μια πέρδικα κι ένα μικρό παγόνι.

Δεν παραλείψαμε να τιμήσουμε τους κατά καιρούς προέδρους των εφορευτικών συμβουλίων, και στο πρόσωπό τους όλα τα μέλη τους, τον **Γιάννη Κονταξάκη**, τον **Νίκο Σταυριδάκη**, την **Αναστασία Μαντζουράνη**, την **Πέπη Μπυλιφάνη** και τον **Μίνωα Αλεφαντινό**. Όλοι σχεδόν τόνισαν την ανάγκη ν' αποκτήσει πια το Μουσείο ένα στοιχειώδες προσωπικό, όπως συμβαίνει σε μουσεία κατά πολύ υποδεέστερα σε δραστηριότητες, για παράδειγμα σε γειτονική μας πόλη με δύο υπαλλήλους της αντιπεριφέρειας και με καθαρίστρια, ενώ στην Αμνάτο το Σχολικό Μουσείο διαθέτει μόλις μια εργαζόμενη, κι αυτή με τετράωρη απασχόληση. Μετά το τέλος της εκδήλωσης παραθέσαμε μικρή δεξίωση με εκλεκτά - κατά κοινή ομολογία - εδέσματα. Παρακάτω δημοσιεύω σε τρίτη συνέχεια το κείμενο της εισήγησης που πραγματοποιήσαμε, με μερικές από τις φωτογραφίες που είχα την ευκαιρία να προβάλλω στην εκδήλωση.

«...Ένα από τα φραιότερα προγράμματα που προσφέρουμε για μαθητές δημοτικού σχολείου είναι εκείνο με τον τίτλο **Μάθημα Ωδικής, όπως παλιά**. Μας το εμπνεύσθηκε, από κοινού με τον ομιλούντα, ο συνταξιούχος εκπαιδευτικός **Τάσος Κόλλιας**, ο οποίος επί σειρά ετών έκανε το μάθημα αυτό σε σχολικές τάξεις, πριν τους διορισμούς καθηγητών μουσικής. Το πρόγραμμα είχαμε προσφέρει και διαδικτυακά (ανάγκη κορονοϊού...), κατά την πρώτη каранτίνα σε τάξεις του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου, με παρότρυνση και βοήθεια του Αντώνη Μαυράκη.

Ένα άλλο μας πρόγραμμα τιτλοφορείται **Γνωριμία με τα αρωματικά φυτά της Κρήτης** και περιλαμβάνει την προσομοίωση διδασκαλίας στα πλαίσια του μαθήματος της Φυτολογίας για δέκα αρωματικά - ιαματικά φυτά της Κρήτης και την περιποίηση του κήπου που τα φιλοξενεί στο μουσείο. Τελειώνει με παρασκευή αφηψήματος αρωματικών φυτών και την κατανάλωσή του με τη συνοδεία ενός κριθαρένιου παξιμαδιού.

Ένα από τα βιωματικότερα προγράμματά μας τιτλοφορείται **Μάθημα Ζωολογίας. Τα πρόβατα και τα κατσίκια**. Περιλαμβάνει βασικές γνώσεις για τα ζώα αυτά αλλά και το άρμεγμα και κούρεμά τους, τη γνωριμία στο Λαογραφικό Μουσείο με τα προϊόντα των μαλλιών τους (κλίμα, βουργιλια κ.ά.) αλλά βέβαια και του γαλακτός τους και την τυροκόμησή του, τη μεταποίηση με τη βοήθεια των παιδιών σε πίτες και την κατανάλωσή τους στη συνέχεια. Περισσότερο ν' αναφέρουμε ότι γίνονται ανάσπαστες, δημιουργώντας τους γευστικές εμπειρίες ζωής.

Ο **Σχολικός περιπάτος στο φαράγγι των Καψαλιανών** προσομοιώνει τους σχολικούς περιπάτους κάθε αργού μήνα Τετάρτης και Σαββάτου, κατά τους οποίους οι δάσκαλοι εφάρμοζαν επί του πεδίου εκείνα που στη διάρκεια της εβδομάδας διδασκαν θεωρητικά στους μαθητές τους. Με τον τρόπο αυτό τα παιδιά αποκτούσαν και εμπνέονταν γνώσεις ιστορίας, κοινωνικής, φυσικής ιστορίας, γεωλογίας, βοτανικής και ζωολογίας. Στις δύο φορές που το έχουμε πραγματοποιήσει μέχρι σήμερα, το πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης διατροφική εποχή, με κριβίνα παξιμάδια και ελιές την πρώτη και προζυμμένα χαρουπένια παξιμάδια κι ελιές τη δεύτερη.

Τα Αρπακτικά πουλιά της Κρήτης αποτελούν αντικείμενο ενός άλλου εκπαιδευτικού προγράμματος, στα πλαίσια του παλιότερου μαθήματος της Ζωολογίας. Σ' αυτό παρουσιάζουμε τα δώδεκα είδη αρπακτικών που φωλιάζουν στην Κρήτη, με περισσότερες ή λιγότερες πληροφορίες, ανάλογα με την ηλικία και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των παιδιών. Μαθαίνουν επίσης για τις προσπάθειες θεραπείας τους από συνανθρώπους μας, όταν φτάνουν στα χέρια του τραυματισμένου, δηλητηριασμένου ή εξαντλημένου από καταστροφή τον βιοτόπων ή από τις δυσκολίες της μεταναστεύσεώς τους. Στα πλαίσια αυτά το πρόγραμμα περιλαμβάνει πάντα την απελευθέρωση ενός αποθεραπευμένου από τον Γιώργο Κτιστάκη πουλιού, στο Σφάλωμα της Αμνάτου ή στο Αρκαδιώτικο φαράγγι.

Το πρόγραμμα **Εργασίες στο Σχολικό Αγροκήπιο** περιλαμβάνει διδασκαλία στα πλαίσια του μαθήματος της Φυτολογίας βασικών στοιχείων για μια δεκάδα φυτών του τόπου μας και πρακτική στο Αγροκήπιο με φύτευση λαχανικών, κλάδεμα, σκάσιμο, πότισμα, μεταφύτευση, ελαισοσυλλογή (την περίοδο του χειμώνα) κ.ά. Όπως το τοποθετεί η καθηγήτρια περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης **Μαριάννα Καλαϊτζιάκη**, ζητούμενο είναι σήμερα η άμβλυνση του «συνδρόμου της έλλειψης του χώματος στις νεότερες γενιές», έλλειψη που οδηγεί σε καταστάσεις κλαυσιγέλες.

Το πρόγραμμα **Εργασίες στο Σχολικό Ζωοκλήπι** περιλαμβάνει προσομοίωση διδασκαλίας του μαθήματος της Ζωολογίας, με γνωριμία μιας δεκάδας από οικόσιτα και μη ζώα και στη συνέχεια πραγματοποίηση εργασιών διατροφής και περιποίησης τους στην πράξη. Στο Ζωοκλήπιό μας φιλοξενούμε κότες και κοκόρια, κουνέλια, περιστέρια, παγόνια, φραγκόκοτες και ορνίθια, πέρδικες, παπαγάλους και κατσίκια, χελώνες, ψάρια και καναρινία, πάπιες και χήνες. Και βέβαια πολλά είναι τα λιγότερο εμφανή ζώα, όπως τα πουλιά, τα σκουλήκια, οι φρόνοι και τα σκατσοχοιράκια. Τα ζώα κατέχουμε έχοντας υποβάλει σχετική αίτηση στη Δασική Υπηρεσία, αφού έχουν σκοπό εκπαιδευτικό, και τα φιλοξενούμε μ' όλους τους κανόνες ηθικής και ευζωίας.

Το **Μάθημα στο υπαίθριο σχολείο** περιλαμβάνει προσομοίωση μιας περιληπτικής ημερήσιας διδασκαλίας στο υπαίθριο σχολείο του Μουσείου, το οποίο ασφαλώς σήμερα δεν είναι πρεβεντοριανό, δεν απευθύνεται δηλαδή σε παιδιά με αδυναμίες και προφραματικά, αλλά σε παιδιά με καλό επίπεδο ζωής αλλά χωρίς καθόλου εμπειρίες φύσης. Σήμερα τα ζητούμενα είναι εντελώς διαφορετικά. Η εκτός αιθούσης διδασκαλία και η πραγματοποίησή της μέσα στη φύση ή απλά στο υπαίθριο, ανταποκρίνεται περισσότερο σε μια διδασκαλία «εκτός τειχών», χωρίς το καθημερινό τυπικό και με αφόρμηση όχι εκείνη των διδακτικών βιβλίων αλλά αυτή που προκύπτει από την καθημερινότητα των παιδιών και τις λειτουργίες της φύσης.

Ένα τελευταίο αλλά όχι έσχατο πρόγραμμα είναι εκείνο με τον τίτλο **Χαρτί και καλαμάρι: γράφοντας και καλλιγραφώντας**. Περιλαμβάνει δοκιμές γραφής σε πλάκα με μολυβοκόνδυλο, με μολύβια και γομολάστιχες, με φτερό και πένα με μελάνι, με καλάμι, και με καλαμάρι σε τετράδια διαφόρων εποχών, σε αμμοδόχη και σε μαυροπίνακα και αναπαραγωγή της γραφής με καρμπόν, σχολικό τυπογραφείο γλυκερίνης και πολυγραφο. Μέχρι σήμερα έχουμε προσφέρει, ο ομιλών αρχικά και ο Γιώργος Κανακάκης στη συνέχεια, ως υπεύθυνο κατά σειράν εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου, δώδεκα διαφορετικά εκπαιδευτικά προγράμματα σε περισσότερους από 25.000 μαθητές δημοτικών σχολείων, κυρίως από το νομό Ρεθύμνης. Παράλληλα έχουμε εμψυχώσει ειδικά διαμορφωμένα προγράμματα για παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία, κι άλλα για μαθητές γυμνασίων και λυκείων, μερικοί από τους οποίους έχουν έρθει από τα Χανιά, από το Ηράκλειο, αλλά κι από τη μακρινή Ιεράπετρα.

Περισσότεροι από 7.000 είναι μέχρι σήμερα οι απλοί επισκέπτες του μουσείου, μεμονωμένοι ή σε ομάδες συλλόγων, ΚΑΠΗ, συνδικαλιστικών ενώσεων, τουριστικών γκρουπς κ.λπ. Όλοι τους φεύγουν ικανοποιημένοι, όχι μόνο επειδή τα εκθέματα τους ξυπνούν παιδικές αναμνήσεις, αλλά και επειδή τους προσφέρεται ποικίλο ενημερωτικό υλικό σε εκπαιδευτικές πινακίδες, οι οποίες βοηθούν στην ένταξη των αναμνήσεων αυτών σ' ένα ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο. Οι άνθρωποι των γραμμάτων έχουν συμμετάσχει σε εκδηλώσεις ιστορικού ενδιαφέροντος, όπως εκείνες για την εκπαίδευση στο Ρέθυμνο από το 1795, για τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία, για τα κρητικά σχολικά βιβλία, για την ιστορία του Πολυκλαδικού Λυκείου και για την εκπαίδευση κατά την Μικρασιατική Καταστροφή. Οι εκδηλώσεις έχουν παράξει μια σειρά βιβλίων, που μας κατατάσσουν στους σημαντικούς εκδοτικούς φορείς της Κρήτης.

Οι Ρεθεμνιώτες που δεν φοβήθηκαν τον κορωνοϊό επισκέφθηκαν την έκθεση «Το σχολείο μας γιορτάζει το 1821». Διοργανώσαμε ξενάγηση και ημερίδα για το ιστορικό ιδιωτικό σχολείο της Αμαλίας Μανουσιάνη, σε συνεργασία με τις «Ημέρες Ρεθύμνου». Γιορτάσαμε την Παγκόσμια Ημέρα Μουσείων, σε συνεργασία με το Λαογραφικό και το Αρχαιολογικό Μουσείο. Στο αποκορύφωμα της каранτίνας αποφασίσαμε να μη μείνουμε με σταυρωμένα τα χέρια κι αποδεχτήκαμε την πρόταση του Θωμά Κρεβετζάκη για διαδικτυακή ξενάγηση στο Μουσείο, η οποία σημείωσε σημαντική επισκεψιμότητα. Διοργανώσαμε τέσσερις ιστορικούς περιπάτους για ενήλικες, στην εκπαιδευτική ιστορία του Ρεθύμνου (δύο τον αριθμό), του Αγίου Βασιλείου και του Αμαρίου. Φέτος σειρά έχει το δικό Ρεθύμνο. Μια άλλη δραστηριότητα του Μουσείου είναι οι περιπάτοι για ενήλικες. Έναν τέτοιο διοργανώσαμε με επιτυχία για γνωριμία με τα χωριά Αμνάτος, Καψαλιανά και Πικρης το 2019, με τη βοήθεια του Κώστα Μπυρικήκη.

Δεν χρειάζεται να τονίσω την προσφορά των 115 μέχρι σήμερα αθόρυβων μεθελώντων μας, σε υλικό, εργασία, χρόνο και χρήματα. Η εθελοντική εργασία όλων μας είναι πολύτιμη για το μουσείο κι αυτό είναι ένα ακόμα στοιχείο που το διαφοροποιεί από ανάλογα μουσεία, με προσωπικό και προϋποθέσεις, ο εθελοντισμός. Η ικανοποίησή μας απ' όλα αυτά είναι η αναγνώριση των εκπαιδευτικών που συνοδεύουν τους μαθητές τους, και, πάνω απ' όλα, τα χαμόγελα των ίδιων των παιδιών, που θέλουν να έρθουν και να ξανάρθουν όχι «για να χάσουν μάθημα» αλλά «για να κάνουν μάθημα» στο Σχολικό μουσείο! Τα ευχαριστούμε και σας ευχαριστώ κι εσάς για την προσέλευση και την προσοχή σας.

Εκδηλώσεις επιπέδου στο Λαογραφικό Μουσείο

Εκδηλώσεις υψηλού επιπέδου πραγματοποιούνται αυτές τις μέρες στο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Ρεθύμνου. Προχτές το βράδυ παρουσιάστηκε από την **Ελένη Κωβαίου** η νέα εργασία και έκδοση της **Αγγέλας Κασρινάκη** «Μίλα, Πηνελόπη», παρουσία πλήθους κόσμου. Σήμερα στις 7.30 ο **Γιώργος Σταυριδάκης**, γνωστός μας και από το «Γράμμα από τα Καπετανιάνα» αλλά και από την εισήγησή του στην παλιότερη ημερίδα μας «Η Κρητική διάλεκτος», μιλά με θέμα το παλιό κρητικό σπίτι. Ο ομιλητής είναι γνωστός όχι μόνο για την εξαιρετική εκφορά του κρητικού λόγου και για το χιούμορ του αλλά και για την επιστημονότητά του, προσόντα που υπόσχονται να μας προσφέρουν μια απολαυστική βραδιά. Όσοι πιστοί, προσέλθετε και δεν θα χάσετε!